

Sivistysvaliokunta

Valtioneuvoston tasa-arvopoliittinen selonteko

Työelämä- ja tasa-arvovaliokunnalle

JOHDANTO

Vireilletulo

Valtioneuvoston tasa-arvopoliittinen selonteko (VNS 5/2022 vp): Asia on saapunut sivistysvaliokuntaan lausunnon antamista varten. Lausunto on annettava työelämä- ja tasa-arvovaliokunnalle.

Asiantuntijat

Valiokunta on kuullut:

- johtaja Tanja Auvinen, sosiaali- ja terveysministeriö
- erityisasiantuntija Toni Piispanen, opetus- ja kulttuuriministeriö
- arviointiasiantuntija Tanja Laimi, Kansallinen koulutuksen arviointikeskus
- erityisasiantuntija Anne Kolehmainen, Opetushallitus

Valiokunta on saanut kirjallisen lausunnon:

- Terveyden ja hyvinvoinnin laitos (THL)
- Suomen Kuntaliitto
- Opetusalan Ammattijärjestö OAJ ry
- Sivistystyönantajat ry
- Väestöliitto ry

VALIOKUNNAN PERUSTELUT

Yleistä

Tasa-arvopoliittisen selonteon valmistelun taustalla on pyrkimys laatia tasa-arvopoliitiikan pitkän ajan strategista suunnittelua tukeva asiakirja. Selonteossa asetetaan hallituskausien yli ulottuvat kansalliset tasa-arvopoliittiset tavoitteet, jotka Suomesta ovat tähän mennessä puuttuneet. Tavoitteiden asettelu perustuu tilannekuvaan tasa-arvosta ja toimintaympäristömuutoksista sekä mahdollisten muutosten sukupuoli- ja tasa-arvovaikutusten ennakkointiin. Selonteon aikajänne on kuluvan vuosikymmenen loppuun.

Valiokunnan lausunto SiVL 31/2022 vp

Selonteko on rakennettu ilmiöpohjaisesti, sillä tasa-arvokysymykset koskettavat ihmisen koko elämänsäkaarta ja lähes kaikkea yhteiskunnan toimintaa. Selonteossa pyritään läpileikkaavasti ottamaan huomioon myös se, että ihmisen asemaan vaikuttaa sukupuolen rinnalla moni muu tekijä. Sivistysvaliokunta pitää valittua lähestymistapaa kannatettavana. Valiokunta arvostaa myös sitä, että selonteko pohjautuu perusteelliseen taustatyöhön ja että sen laatimisessa on hyödynnetty tarkkoja tilastotietoja, erilaisia indikaattoreita ja mittareita sekä monipuolista muuta taustamateriaalia.

Selonteko sisältää seitsemän kansallista ja kansainvälistä tasa-arvopoliittista tavoitetta. Tavoitteet eivät ole sidottuja hallinnonalarajoihin, ja ne ovat varsin yleisiä. Jokainen seitsemästä tavoitteesta avataan kuitenkin konkreettisemmin tavoitetilan kuvauksella ja tavoitteet perustellaan. Perustelutekstissä annetaan tilannekuva tasa-arvokysymyksistä ja samalla pyritään ennakoimaan mahdollisia muutoksia toimintaympäristössä ja niiden vaikutuksia. Varsinaiset konkreettiset toimenpiteet linjataan hallituksen ohjelmissa tai tasa-arvo-ohjelmissa.

Sivistysvaliokunta on tarkastellut tasa-arvopoliittista selontekoa oman toimialansa kannalta eli erityisesti tavoitetta 2 (Suomessa jokainen voi elää ilman sukupuolistunutta väkivaltaa tai väkivallan uhkaa eikä kenenkään oikeutta vapauteen ja koskemattomuuteen loukata), 3 (Suomessa kaikilla on sukupuolesta riippumatta yhtäläiset osallistumismahdollisuudet sekä valta vaikuttaa omaan elämäänsä ja yhteiskuntaan) ja 6 (Hoivavastuu, koulutus ja työmarkkinat jakautuvat Suomessa tasa-arvoisesti sukupuolten kesken).

Sukupuolistunut väkivalta sekä lapsiin ja nuoriin kohdistuva häirintä

Selonteossa todetaan, että lapsiin ja nuoriin kohdistuva seksuaalinen häirintä ja ahdistelu on varsin yleistä Suomessa. Häiritsevää seksuaalista ehdottelua tai ahdistelua on perusopetuksen 8. ja 9. luokan tytöistä kokenut lähes joka toinen ja pojista reilu kymmenes edeltävien kahdentoista kuukauden aikana. Seksuaaliväkivaltaa on saman ikäryhmän tytöistä kokenut 13 % ja pojista 5 %. Tyttöjen seksuaaliväkivallan kokemukset ovat lisääntyneet merkittävästi viimeisten kahden vuoden aikana. Sukupuoli- ja seksuaalivähemmistöihin kuuluvat nuoret joutuvat muita useammin häirinnän kohteeksi. Valiokunta pitää näitä tietoja hälyttävinä.

Kuten valtioneuvoston selonteossa todetaan, lapsuudessa koetulla väkivallalla tai sen todistamisella on vakavia ja usein pitkäaikaisia seurauksia lapsen kehitykseen ja elämään. Lasten tai nuorten välinen väkivalta ei muodosta tästä poikkeusta. Väkivaltakokemukset voivat kumuloitua ylisukupolvisena väkivallalle altistumisena tai väkivallan käyttönä. Inhimillisen kärsimyksen lisäksi väkivallasta aiheutuu huomattavia välittömiä ja välillisiä kustannuksia yhteiskunnalle.

Valiokunnan asiantuntijalausunnossa esitetyn mukaisesti väkivallasta vaikenemisen kulttuuria on pyrittävä yhteisesti murtamaan. Kouluilla ja varhaiskasvatuksella on erityinen väkivallan ennaltaehkäisijän ja tunnistajan rooli lähellä lapsia ja perheitä. Valiokunta viittaa tässä yhteydessä myös koulutuspoliittisesta selonteosta antamaansa mietintöön, jossa on korostettu jokaisen lapsen ja nuoren tunne- ja vuorovaikutustaitojen kehityksen tukemisen ja kehotunnekasvatuksen tärkeyttä (SiVM 19/2021 vp — VNS 1/2021 vp).

Valiokunnan lausunto SiVL 31/2022 vp

Valiokunta yhtyy selonteon näkemykseen siitä, että Suomen on tehostettava toimiaan haavoittuvassa asemassa olevien koskemattomuuden turvaamiseksi. Tämä merkitsee myös lasten ja nuorten välisen väkivallan systemaattista ehkäisyä sekä huolestuttavassa määrin lisääntyneen lapsiin ja nuoriin kohdistuvan seksuaalisen häirinnän ja kaltoinkohtelun torjuntaa.

Valiokunta korostaa, että sukupuolistuneen väkivallan ja häirinnän tunnistaminen sen kaikissa muodoissaan vaatii osaamisen kehittämistä ja riittäviä resursseja. On tärkeää, että oppilaitosten lakisääteistä velvollisuutta edistää tasa-arvoa ja puuttua oppilaisiin ja opiskelijoihin kohdistuvaan syrjintään ja häirintään tuetaan kiusaamisen, häirinnän, syrjinnän ja väkivallan ehkäisyyn keskittyvällä verkkosivustolla, jonka Opetushallitus julkaisee tammikuussa 2023.

Osallisuus

Tasa-arvopoliittisessa selonteossa todetaan, että liikkumatila sukupuolen ilmaisemisessa on edelleen liian ahdas eivätkä opetusmateriaalit huomioi sukupuolten moninaisuutta riittävästi.

Valiokunta pitää huolestuttavana Kouluterveyskyselyiden tuloksia siitä, että seksuaali- ja sukupuolivähemmistöihin kuuluvat nuoret kokevat muita nuoria useammin yksinäisyyttä, tyytymättömyyttä elämäänsä ja terveydentilansa heikommaksi. Masennus- ja ahdistusoireet ovat asiantuntijalausunnon mukaan seksuaali- ja sukupuolivähemmistöihin kuuluvilla nuorilla erittäin yleisiä.

Kasvattajien ja opetushenkilökunnan osaamista on tärkeää vahvistaa myös seksuaali- ja sukupuolivähemmistöjä koskevissa kysymyksissä sekä arkisissa kohtaamistilanteissa siten, että nuori voi kokea olonsa turvallisiksi ja hyväksytyksi sellaisena kuin hän on. Valiokunnan saaman selvityksen mukaan tätä tarkoitusta varten laaditaan parhaillaan koulutusmateriaalia THL:n ja Seta ry:n yhteistyönä. Osana kansallisen lapsistrategian toimeenpanoa laadittavan koulutusmateriaalin on tarkoitus valmistua tämän vuoden aikana.

Valiokunta pitää tärkeänä, että jokainen lapsi ja nuori saa kasvaa ja oppia turvallisessa ympäristössä omana itsenään ja omia yksilöllisiä valintojansa tehden. Kaikille turvallisella ja terveellisellä koulupäivällä ja -ympäristöllä on keskeinen merkitys lasten ja nuorten hyvinvointiin.

Sivistysvaliokunta on koulutuspoliittista selontekoa koskevassa mietinnössään ottanut kantaa osallisuuteen mm. seuraavasti: ”Varhaiskasvatus- ja kouluympäristöt ovat merkityksellisiä kasvuympäristöjä lapsille ja nuorille. Lapsen ja nuoren mielenterveyttä vahvistaa kokemus yhteisöön kuulumisesta. Turvallisessa kasvuympäristössä mahdollistuu lasten ja nuorten osallisuus, vaikuttaminen, yhdenvertaisuus, luottamus ja arvostus. Mielenterveystaitojen vahvistaminen niin varhaiskasvatuksessa kuin esi- ja perusopetuksessa on tärkeää yksinäisyyttä ja koulukiusaamista ennalta ehkäisevää toimintaa.”

Varhaiskasvatuksen ja koulutuksen tasa-arvo

Sivistysvaliokunta toteaa, että tasa-arvopoliittisessa selonteossa on käsitelty varhaiskasvatuksen ja koulutuksen osalta samoja haasteita, joita on nostettu esiin myös valtioneuvoston koulutuspoliittisessa selonteossa. Myös tasa-arvovaltuutettu on esittänyt eduskunnalle antamassaan kerto-

Valiokunnan lausunto SiVL 31/2022 vp

muksessa (K 1/2022 vp), että tasa-arvo on huomioitava koulutuspolitiikassa nykyistä pontevammin.

Valiokunta on koulutuspoliittisesta selonteosta antamassaan mietinnössä korostanut sukupuolten välisen tasa-arvon edistämisen merkitystä koulutuksessa varhaiskasvatuksesta työelämän aikaan ja sen jälkeiseen koulutukseen saakka. Valiokunta on myös pitänyt tärkeänä, että koulutuksellista tasa-arvoa sukupuolten välillä kehitetään systemaattisesti kehittämistyön tuloksia arvioiden. Eduskunta on lisäksi hyväksynyt koulutuspoliittisen selonteon johdosta kannanoton, jossa on mm. edellytetty hallituksen jatkavan toimiaan koulutuksen tasa-arvon parantamiseksi ja segregaaation vähentämiseksi (EK 15/2022 vp).

Varhaiskasvatuksessa ja oppilaitoksissa tehtävällä tasa-arvotyöllä on suuri merkitys, koska monet sukupuoli- ja stereotyyppit syntyvät jo varhaisessa vaiheessa. Sivistysvaliokunta on tasa-arvovaltuutetun kertomuksesta antamassaan lausunnossa SiVL 16/2022 vp korostanut, että segregaaation purkamiseen on kiinnitettävä huomiota jo varhaiskasvatuksesta alkaen. Samoin valiokunta on pitänyt tärkeänä, että kasvatuksessa ja koulutuksessa huomioidaan varhaiskasvatussuunnitelman ja opetussuunnitelmien perusteisiin sisältyvä tavoite kohdella lapsia ja nuoria yksilöinä, joilla on mahdollisuus tehdä haluamiaan valintoja sukupuolesta riippumatta.

Tasa-arvopoliittisessa selonteossa todetaan, että Suomessa on edelleen sukupuoleen perustuvaa rakenteellista eriarvoisuutta ja sitkeitä tasa-arvo-ongelmia, joiden kitkeminen vaatii päämäärätietoista työtä myös jatkossa. Tämä havainto koskee myös suomalaista koulutusjärjestelmää. Suomen väestön koulutustaso, suoritettut tutkinnot ja ammattiryhmiin sijoittuminen ovat edelleen eriytyneet vahvasti sukupuolen mukaan.

Sivistysvaliokunta toteaa, että tasa-arvoa pyritään vahvistamaan mm. varhaiskasvatukseen sekä esi- ja perusopetukseen kohdistuvan Oikeus oppia -kehittämishojelman ja ammatillisen koulutuksen Oikeus osata -kehittämishojelman toimilla sekä lukiokoulutuksen ja ammatillisen koulutuksen laatuohjelmilla.

Valiokunnan asiantuntijalausunnossa on kerrottu ”Segregaation purku — työkaluja tasa-arvoisempaan työelämään” -hankkeesta, jota Terveiden ja hyvinvoinnin laitos THL toteuttaa yhdessä sosiaali- ja terveysministeriön kanssa. Hankkeessa kootun tiedon perusteella segregaaatiota voidaan lieventää esimerkiksi purkamalla sukupuoleen liitettyjä mielikuvia ja stereotyyppioita, huomioimalla sukupuolen moninaisuus, kehittämällä opinto- ja ammatinvalinnan ohjausta, vahvistamalla koulutuksen ja työelämän nivelkohtia sekä kehittämällä työelämään tutustumisjaksoja (TET) siten, että nuoret tutustuvat ja heitä kannustetaan tutustumaan monipuolisesti eri aloihin. Segregaatiota voidaan purkaa vahvistamalla sukupuoli- ja tasa-arvotietoisuutta oppilaitoksissa ja opettajankoulutuksessa, varmistamalla, etteivät oppimateriaalit vahvista stereotyyppisiä käsityksiä eri sukupuolista, sekä panostamalla tasa-arvosuunnitteluun. Segregaation purku -hankkeessa eriytymistä pyritään purkamaan rakentamalla uudenlaista alueellista yhteistyötä työelämän, opetusviranomaisten ja koulutuksen järjestäjien välille. Valiokunta pitää tätä hanketta tärkeänä välineenä lieventää sukupuolen mukaista eriytymistä eli segregaaatiota työelämässä.

Valiokunnan lausunto SiVL 31/2022 vp

Sukupuolten väliset erot koulumenestyksessä

Sivistysvaliokunta toteaa, että sukupuoli kytkeytyy koulumenestykseen. Koulutuspoliittisessa selonteossa on todettu, että osaamiserot sukupuolten välillä syntyvät perusopetuksen aikana ja että oppilaan asenteilla oppiainetta ja sen opiskelua kohtaan oli selvä yhteys osaamiseen. Myös tasa-arvopoliittinen selonteko tuo esille, että tyttöjen ja poikien välinen ero koulumenestyksessä ei selity eroilla kognitiivisissa kyvyissä, vaan sen sijaan sitä voivat selittää poikien heikompi lukutaito ja erot oppimista tukevista asenteista. Valiokunta on jo aiemmin (SiVM 19/2021 vp) todennut pitävänsä tärkeänä, että poikien ja nuorten miesten koulutuksesta syrjäytymisen syitä sekä poikien alisuoriutumisen ja syrjäytymisen seurauksia selvitetään tutkimukseen perustuen ja sen perusteella arvioidaan toimenpiteet, joilla edellä mainittuja ongelmia voidaan estää.

Valiokunnan asiantuntijalausunnossa on tuotu esille, että Kansallisen koulutuksen arviointikeskus Karvin sukupuolten sisäisiä ja välisiä oppimistuloseroja käsittelevän raportin mukaan viime vuosina oppimistuloserot ovat polarisoituneet heikosti osaavien ja hyvin osaavien oppilaiden välillä. Sekä tyttöjen että poikien joukossa on hyvin ja heikosti osaavia oppilaita.

Useiden kansainvälisten oppimistulosten julkistamisen (mm. PISA 2015) seurauksena Suomessa on herännyt huoli poikien osaamisen ja koulussa viihtyvyyden laskusta. Vaikka huoli on perusteltu, tulisi kuitenkin muistaa, että pojat, niin kuin eivät tytötkään, ole yhtenäinen joukko. Valtaosa pojista pärjää ja voi koulussa yhtä hyvin kuin suurin osa tytöistä. Keskiarvojen erot eivät synny kaikkien poikien heikosta menestymisestä vaan siitä, että heikosti menestyviä poikia on enemmän kuin heikosti menestyviä tyttöjä.

Oppimistuloserossa huomio on aiheellisesti kiinnittynyt poikien heikompaan osaamiseen. Sen sijaan vähemmälle huomiolle on jäänyt se, että osaamiserot ovat kasvaneet myös tyttöjen kesken. On siis myös muistettava, että koulussa on paljon tyttöjä, joiden oppimisesta olisi syytä olla huolissaan. Lisäksi vuoden 2021 kouluterveyskyselyn mukaan kaikkien nuorten, mutta erityisesti tyttöjen, mielenterveysoireilu on lisääntynyt ja positiivinen mielenterveys heikentynyt. Sekä tytöt että pojat tarvitsevat juuri heille kohdennettuja toimia.

Tasa-arvosuunnittelu

Sukupuolitietoinen toimintakulttuuri ja jokaisen oppilaan yksilöllinen huomiointi pohjautuvat aktiiviseen tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitteluun. Tasa-arvolain mukaan koulutuksen järjestäjä vastaa siitä, että vuosittain laaditaan oppilaitoskohtaisesti tasa-arvosuunnitelma yhteistyössä henkilöstön ja oppilaiden tai opiskelijoiden kanssa. Tasa-arvopoliittisessa selonteossa on myös huomioitu, että jo perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet edellyttävät tasa-arvon edistämistä läpileikkaavasti koulun eri oppiaineissa ja käytännöissä.

Sivistysvaliokunta on vastikään antanut lausuntonsa hallituksen esityksestä, jolla tasa-arvosuunnitteluveto otetaan koskemaan myös varhaiskasvatusta (SiVL 23/2022 vp — HE 177/2022 vp). Sivistysvaliokunta on lausunnossaan kiinnittänyt huomiota siihen, että pelkkä suunnitelman laatiminen ei takaa tasa-arvon toteutumista ja että tasa-arvotyön onnistumisen ja henkilöstön hyvinvoinnin turvaamisen kannalta on tärkeää huolehtia henkilöstön riittävästä tasa-arvotyötä koskevasta osaamisesta ja riittävästä resursseista.

Valiokunnan lausunto SiVL 31/2022 vp

Tasa-arvovaltuutetun kertomuksessa K 1/2022 vp on todettu, ettei tasa-arvosuunnitelman laatimiseen ole panostettu oppilaitoksissa riittävästi. Myös valiokunnan asiantuntijalausunnossa todetaan, ettei tasa-arvosuunnittelu vielä toteudu oppilaitosten arjessa. Tasa-arvosuunnitelmia ei esimerkiksi laadita omassa oppilaitoksessa, siihen ei osallisteta koulun henkilöstöä tai oppilaita taikka sen tavoitteet kirjataan hyvin yleiselle tasolle, ilman konkreettisia toimenpiteitä. Valiokunta yhtyy asiantuntijalausunnon näkemykseen, että suunnittelun toimiminen arjessa edellyttää yhteisöllistä työtä ja konkreettisia toimintamalleja ja että toimiva suunnitelma on käytännönläheinen.

Valiokunnan asiantuntijalausunnossa todetaan, että laadukas tasa-arvosuunnittelu ja suunnitelman tehokas toimeenpano auttavat purkamaan sukupuolistereotypioita ja -rooleja oppilaitosten arjessa sekä edistävät lasten ja nuorten hyvinvointia sekä tasa-arvoista ja yhdenvertaista kohtelua. Tasa-arvosuunnitelmaan kirjattavat tasa-arvon kehittämistoimenpiteet ovat vaikuttavia, kun ne perustuvat kunkin oppilaitoksen tasa-arvotilanteeseen ja sen kehittämistarpeisiin. Valiokunta pitää tärkeänä, että Opetushallitus tukee oppilaitosten tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnittelua verkkosivuaineistojen ja oppaiden avulla.

Kasvatus- ja opetusalan henkilöstön osaamisen kehittäminen

Sivistysvaliokunta toteaa, että koulutuspoliittisessa selonteossa luetellaan useita teemoja, joihin liittyvää opetus- ja kasvatusalan henkilöstön osaamista halutaan vahvistaa. Näitä ovat mm. tasa-arvoon ja yhdenvertaisuuteen liittyvä osaamisen vahvistaminen. Kuten valiokunta on aiemmassa lausunnossaan (SiVL 16/2022 vp) todennut, ovat kasvattajat, opettajat ja opinto-ohjaajat tärkeässä asemassa tasa-arvon edistämiseksi. Sitä koskeva osaaminen tulee varmistaa sekä tutkintokoulutuksessa että täydennyskoulutuksessa.

Tasa-arvopoliittisessa selonteossa todetaan, että tavoitteen 6 saavuttaminen edellyttää akuuteimmin opetuskäytäntöjen uudistamisen vahvempaa tukemista ja resursointia oppilaitoksissa sekä pysyvästi osana opettajien perus- ja täydennyskoulutusta. Valiokunta yhtyy asiantuntijalausunnossa esitettyyn näkemykseen siitä, että työlle olisi kuitenkin tarpeellista tehdä konkreettisia tavoitteita. Valiokunnan asiantuntijalausunnossa todetaan myös, että opettajankoulutuksessa tasa-arvoa ja yhdenvertaisuutta koskevaa opetusta ja tutkimusta toteutetaan ja tehdään edelleen satunnaisesti.

Valiokunta korostaa, että tasa-arvon edistämismahdollisuuksien hoitamiseksi on tärkeää turvata opetuksen järjestäjien riittävä osaaminen ja tarvittavat resurssit. Oppilaitosten henkilöstö tarvitsee tukea ja täydennyskoulutusta tasa-arvotyön laadukkaaseen toteuttamiseen. Onkin tärkeää, että tasa-arvotyö on ollut opetushenkilöstön täydennyskoulutuksessa vahvasti painotettu teema. Tasa-arvoa ja sukupuolitietoisuutta edistävän koulutuksen tulee olla suunnitelmallista, velvoittavaa, saatutettavaa ja maantieteellisesti kattavaa.

Lopuksi

Sivistysvaliokunta pitää tärkeänä, että selonteon tavoitekirjauksia seurataan. Saadun selvityksen mukaan selonteon tavoitteiden toteutumisen seurantarjestelmää kehitetään parhaillaan sosiaali- ja terveysministeriössä. Seurantarjestelmä tulee valmistella huolella riittävän indikaattoritiedon varmistamiseksi. Seurannalla saatavaa tietoa tulee hyödyntää tasa-arvotyön kehittämisessä.

Valiokunnan lausunto SiVL 31/2022 vp

Valiokunta toteaa, että tasa-arvon edistäminen vaatii eri hallinnonalojen yhteistyötä ja asioiden yhteensovittamista. Hallinnonalojen sisäinen yhteistyö ja koordinointi on myös olennaisessa roolissa tasa-arvotyötä tehtäessä. Viranomaisille on varattava riittävästi aika- ja henkilöstöresursseja tasa-arvon valtavirtaistamisen toimenpiteisiin. Valiokunta pitää tärkeänä, että esimerkiksi tulosta tavoiteohjausmekanismeja samoin kuin valtionavustusprosesseja kehitetään tasa-arvonäkökulmat huomioiviksi.

Selonteossa todetaan, että sukupuolinäkökulma ja sukupuolivaikutusten arviointi eivät ole toistaiseksi juurtuneet osaksi säädösvalmistelua. Valiokunta korostaa selonteon tavoin sukupuolivaikutusten arvioinnin merkitystä valmisteltaessa sellaista lainsäädäntöä, jonka vaikutukset tasa-arvoon ja yhdenvertaisuuteen ovat merkittäviä. Valiokunta on myös aiemmin kiinnittänyt huomiota hallituksen esitysten tasa-arvo- ja yhdenvertaisuusarviointien parantamisen tarkeyteen (SiVL 4/2021 vp ja SiVL 16/2022 vp). Sukupuolivaikutusten arviointi olisi tarkoituksenmukaista sisällyttää osaksi kaikkea päätöksentekoa ja sen valmistelua. Tämä edellyttää, että lainvalmistelussa sukupuolten tasa-arvoon liittyvä osaaminen ja koordinaatio ovat riittävästi resursoituja.

Sivistysvaliokunta toteaa, että Suomen ensimmäinen tasa-arvoselonteko (VNS 7/2010 vp) annettiin eduskunnalle vuonna 2010. Eduskunta on tuolloin selonteon käsittelyn yhteydessä hyväksynyt kannanoton, jossa on edellytetty hallituksen antavan seuraavan tasa-arvopoliittisen selonteon eduskunnalle vuoden 2021 loppuun mennessä (EK 51/2010 vp). Nyt käsittelyssä oleva valtioneuvoston tasa-arvopoliittinen selonteko on annettu eduskunnalle 9.6.2022. Sivistysvaliokunta tiedostaa, että selontekoa on valmisteltu poikkeuksellisissa oloissa keskellä koronapandemiaa. Valiokunta pitää kuitenkin valitettavana, että selonteon käsittely jää sen myöhäisestä antamisajan kohdasta johtuen vaalikauden loppuun.

VALIOKUNNAN PÄÄTÖSESITYS

Sivistysvaliokunta esittää,

että työelämä- ja tasa-arvovaliokunta ottaa edellä olevan huomioon.

Valiokunnan lausunto SiVL 31/2022 vp

Helsingissä 17.11.2022

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

puheenjohtaja Paula Risikko kok
varapuheenjohtaja Eeva-Johanna Eloranta sd
jäsen Sanna Antikainen ps
jäsen Marko Asell sd
jäsen Jukka Gustafsson sd
jäsen Veronika Honkasalo vas
jäsen Kaisa Juuso ps
jäsen Mikko Kinnunen kesk
jäsen Pasi Kivisaari kesk
jäsen Ari Koponen ps
jäsen Mikko Ollikainen r
jäsen Sofia Vikman kok
varajäsen Sari Multala kok (osittain)

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Maiju Tuominen

Valiokunnan lausunto SiVL 31/2022 vp Eriävä mielipide

Eriävä mielipide

Perustelut

Tasa-arvosta ja tavoitteista

Perussuomalaisten valiokuntaryhmä toteaa, että kansalaisten tasa-arvo on demokraattisen yhteiskunnan lähtökohta. Lisäksi miesten ja naisten tasa-arvoisten mahdollisuuksien ylläpitäminen työelämässä on tärkeä tavoite. Haluamme muistuttaa siitä, että kansainvälisesti katsottuna Suomi on jo nyt yksi maailman tasa-arvoisimmista valtioista.

Sivistysvaliokunnan toimialan kannalta perussuomalaiset kannattavat selonteon tavoitteita 2 (Suomessa jokainen voi elää ilman sukupuolittunutta väkivaltaa tai väkivallan uhkaa eikä kenenkään oikeutta vapauteen ja koskemattomuuteen loukata) ja 3 (Suomessa kaikilla on sukupuolesta riippumatta yhtäläiset osallistumismahdollisuudet sekä valta vaikuttaa omaan elämäänsä ja yhteiskuntaan).

Tavoitteen 6 osalta (Hoivavastuu, koulutus ja työmarkkinat jakautuvat Suomessa tasa-arvoisesti sukupuolten kesken) haluamme tuoda esiin sen, ettei naisten ja miesten työpaikkojen jakautuminen tasan yhden suhde yhteen ole välttämättä hyvä tavoite jokaisella työelämän osa-alueella. Tärkeintä on se, että yksilöt saavat mahdollisuuden toteuttaa omia pyrkimyksiään itse valitsemallaan alalla. On tutkittu tosiasia, että niin sanottu segregatio työelämässä eli toisen sukupuolen painottuminen jollakin työelämän saralla onkin itse asiassa seuraus pohjoismaisen tasa-arvon saavutuksista. Miehet ja naiset voivat Pohjoismaissa vapaasti hakeutua aloille, jotka heitä itseään kiinnostavat, ja siksi meillä on enemmän segregatiota kuin joissakin kehittyvissä maissa, joissa muut tekijät määräävät urasuuntautumista.

Selvityksessä puhutaan useaan otteeseen samassa yhteydessä yhtäältä tasa-arvosta ja toisaalta yhdenvertaisuudesta, välillä myös ”tosiasiallisesta tasa-arvosta”. Tällainen on omiaan aiheuttamaan väärinkäsityksiä sekä hämärtämään sitä, mihin todellisuudessa pyritään. Perussuomalaiset korostavat, että kaikki kansalaiset ovat tasa-arvoisia ja yhdenvertaisuus tarkoittaa Suomen perustuslain (731/1999) mukaan sitä, että ketään ei saa ilman hyväksyttävää perustetta asettaa eri asemaan henkilöön liittyvän syyn, kuten sukupuolen, iän, alkuperän, kielen, uskonnon, vakaumuksen, mielipiteen, terveydentilan tai vammaisuuden, perusteella. Retoriikka ”tosiasiallisesta tasa-arvosta” antaa vaikutelman pyrkimyksestä johonkin ennalta määrättyyn lopputulemien tasa-arvoon, jollaista emme kannata.

Sukupuolen moninaisuudesta

Käsittelyssä olevan selonteon lähestymistavaksi on otettu poliittinen neljännen aallon intersektionaalinen feminismi. Selonteossa puhutaan mm. ”sukupuolen moninaisuudesta” sekä ”muunsukupuolisuudesta”. Perussuomalaiset huomauttavat, että tämä ideologia ei perustu tieteelliseen näkemykseen. Sukupuolia on nisäkkäillä kaksi — ihmislajin kohdalla ne ovat nainen ja mies. Tämä on täysin kiistaton biologinen tosiasia, josta ei voida luopua vain sen takia, että joidenkin poliittinen tai ideologinen aatemaailma ei kykene kohtaamaan todellisuutta.

Valiokunnan lausunto SiVL 31/2022 vp
Eriävä mielipide

Tosiasioiden tunnustaminen on perussuomalaisen politiikan lähtökohta. On lisäksi ymmärrettävää, ettei tieteellisestä maailmankuvasta, nais- ja miessukupuolesta, kiinni pitäminen ole tasa-arvopoliittinen kysymys. On täysin selvää, että on olemassa erilaisia miehiä ja erilaisia naisia ja kaikki ovat lähtökohtaisesti yhtä arvokkaita kansalaisia. Myös harvinaisia poikkeuksia kaksijakoisesta sukupuolesta on olemassa, ja sukupuolidysforia on tietysti myös todellinen ilmiö. Perussuomalaiset eivät pakota ketään asettumaan ennalta määrättyyn muottiin. Vähemmistöihin kuuluvia tulee kohdella yhdenvertaisesti eikä heitä tule syrjiä.

Lopuksi

Perussuomalaiset on nykypäivässä toimiva kansanliike, mutta kieltäydymme hyväksymästä sitä, että kaikki vanha, perinteinen tai biologiasta kumpuava — olipa kyseessä sitten mikä tahansa rakenne tai instituutio — pitäisi kyseenalaistaa ja korvata jollakin muulla. Tunnistamme, että suomalaisessa kulttuurissa on tietysti ongelmansa, mutta kun katsomme laajalle, ymmärrämme sen olevan yksi parhaista ja menestyneimmistä maailmassa.

Kapeakatseisen oman kulttuurimme kieltämisen sijasta on kiinnitettävä huomiota niihin selkeisiin epäkohtiin, joita esimerkiksi kehittyvistä maista saapuneiden kulttuurien mukana maahamme on tullut. Selonteossa ei juurikaan käsitellä kunniaväkivaltaan ja kunnia kulttuureissa naisten alistamiseen liittyviä ongelmia. Tasa-arvon edistämisestä puhuttaessa olisikin tärkeää tunnustaa, että sukupuolten tasa-arvo ei kuulu kaikkiin kulttuureihin, ja pyrkiä edistämään tällaisten kulttuurien tyttöjen ja naisten itsemääräämisoikeutta sekä ihmisoikeuksien toteutumista Suomessa. Sama koskee myös seksuaalivähemmistöjen asemaa eri kulttuureissa.

Mahdollisuuksien tasa-arvo on Perussuomalaisten mielestä kannatettava tavoite, mutta lopputuleman tasa-arvo ei sitä ole. Lopputuleman tasa-arvon tavoittelu tarkoittaa käytännössä ylhäältä alaspäin tulevia kontrollitoimia, joiden myötä ihmisiä kohdellaan tosiasiallisesti eri tavoin heidän henkilönsä liittyvistä ominaisuuksista riippuen. Ne ominaisuudet taas määritellään punavihreän ideologian mukaisessa nokkimisjärjestyksessä. Tämä muistuttaa aivan liikaa menneiden aikojen sosialistista suunnitelmataloutta ja kontrolliyhteiskuntaa. Tällainen politiikka pyrkii käytännössä tasapäistämään yksilöitä, mikä ei sovi länsimaiseen vapaaseen demokratiaan. Kansalaisilla tulee olla sekä vapaus että vastuu omista valinnoistaan ja lopulta omasta elämästään.

On korostettava lopuksi, että kaikki ylimääräistä hallinnollista työtä ja selvityksiä aiheuttava ideologinen oheistoiminta, jota nykyhallitus intersektionaalisilla suunnitelmillaan lisää, kuluttaa oikeiden ihmisten, työntekijöiden ja kansalaisten rajallista aikaa sekä resursseja. Suomi on matkalla taloudellisesti erittäin haastaviin aikoihin, ja Euroopassa käydään sotaa. Tällaisessa tilanteessa olisi tärkeää kohdentaa kansakunnan voimavarat ensisijaisesti tehtäviin.

Mielipide

Edellä olevan perusteella esitämme,

että työelämä- ja tasa-arvovaliokunta ottaa edellä olevan huomioon.

Valiokunnan lausunto SiVL 31/2022 vp
Eriävä mielipide

Helsingissä 17.11.2022

Sanna Antikainen ps
Kaisa Juuso ps
Ari Koponen ps